کۆلێژ: زانستە ئیسلامییەکان

زانکۆ : سه لاحه دین – هه ولێر

بابەت: کوردناسیی گشتی

پەرتووکی کۆرس: قۆناغی یه كه م -

ناوی مامۆستا : جودت أنور مجيد

ساڵی خوێندن: 2023 - 2024

پەرتووكی كۆرس

Course Book

یە کە لە بارەی گەلی کوردەوە روونەکراونەتەوە، لێرەدا روونتر دەکرێنەوە و قوتابیان و شتی دەبێ حەزانی نەتەوەی کورد دژی کوردییان نوسیوە و نابابە تیپانە لە بەرژەوەندی خۆیان ڕاستییەکانیان انی غەیرە کورد، بە ڕیشە و ڕەچەڵەکی کورد و سەربەخۆی زمانی کوردی و داب و نەریت و کورد. امانی دەوڵەمەندی کەلتوور و کەلەپوور و جوگرافیا لایەنە جیاجیاکانی ژیانی نەتەوەی کورد و نەژاد و حەقیقەتەی کە کورد نەتەوەیەکی خاك دابەشکراوی بێ قەوارەیە و بە درێژایی مێژوو توشی فیای خاك و ناسنامەی نەتەوەیی بۆتەوە . ە کوردیش خاوەنی زمانێکە لە ئاستی زمانەکانی دیکەی دنیادایە لە ڕووی سروشت و پێکهاتەوە ە لە ڕێگای بەکارهێنانی زمانی کوردی لە نووسین و داهێنانەکانیدا.-

گە کە ئامادەبوونی بەردەوامیان هەبێو تێبینییەکانتۆماربکەنوبەشداربن لە وانەکە بە ڕێگای وەی ئەوسەرچاوانەیکەلەلیستیسەرچاوەیکۆرسبووکەکەئاماژەیانپێکراوە"بۆئەوەیپێشوەختەزانیارییانهەبێلەسەربابەتەکە.
کاردەهێنری ب م گەیش و بەئامانج ەکان و گەیان دنی زانیاریی ەکان ب مقوتەابی **ەدا بابەتەکان بەە قوتابیەان دەدرێ لەگەە ٙ بەەکارهێنانی یەەندرٙیگایەەکی دیکەەی** **و وەٙلام)سەوو و جەواب(لەەپٙێناو دەۆلەمەنەدکردنی بابەتەکەو باشی گەیاندنی** **ەم شێوازانەش بەپٙێی سروشتی بابەتیوانەکە و بوونی سەریاوە و همکاری**
و لێپرسینەوە ی ڕۆژانە لە بابە تە کە و ئە رکی مالە وە ئە نجامدانی تاقیکردنە وە ی وە رزی دە بێ کە تێکڕای تاقیکردنە وە ی وە
وی کورد ثةیوةندییان بة گەلی کورد هەیە. دةبی کوردی . ابةتێکی ثةیوةندیدار بة)زمان و ئةدةبی کوردی(.

16. لیستی سەرچاوە

1- ئيحسان نوورى ثاشا) 1991(، ميَ ذووى رِةط و رِةضةلَ ةكى كورد،وةرطيرِ انى حةمةكةريم عارف،ضاثى يةكةم
،ضاثخانةى وةزارةتى ثةروةردة – هةوليَ ر .

2- زبير بلال اسماعيل) 1911(، ميَ ذووى زمانى كوردى ، وةرطيرِ انى : يوسف رووف على،دار الحرية للطباعة –بغداد .

3- سةلام ناوخؤش و نةريمان عةبدوللاَ و ئيدريس عةبدوللاَ)2009(،كوردؤلؤجى، ضاثي ضوارةم، ضاثخانةى منارة. هةوليَ ر .

1- سةلام ناوخؤش و نةريمان خؤشناو)2010(، زمانةوانى ، ضاثى يةكةم، ضاثخانةى منارة، هةوليَ ر.

5- شوكرية رةسول)1919(، ئةدةبي كوردى و هونةرةكانى ئةدةب، مطابع التعليم العالي .

6-عبدالواحيد مشير محمود)2011(كوردؤلؤجى ، ضاثخانةى ثاك –هةوليَ ر.

7- عةلائةدين سةجادى)1971(، ميَ ذووى ئةدةبي كوردى ، ضاثي دووةم.

1-عةلائةدين سةجادى)2000(، ميَ ذووى ثةخشانى كوردى، ضاثخانةى وةزارةتى ثةروةردة. هةوليَ ر.

9- عةزيز طةردى)1917(،ثةخشانى كوردى ، ضاثخانةى زانكؤي سةلاَ حةددي-هةوليَ ر.

10- عةبدولسةلام نةجمةدين عةبدوللاَ)2001(، شيكردنةوةى دةقي شيعرى لةرِ ووى زمانةوانييةوة ، ضاثخانةى حاجي هاشم. هةوليَ ر .

11- مستةفا نةريمان)1911(، ريَ نووسى كوردى لة رِ ةط و رِ يشةوة ، لة بلاَوكراوةكانى خانةى رِ ؤشنبيرى و بلاَوكردنةوةى كوردى ،دارالحرية للطباعة – بةغدا

12- محةمةد مةردؤخى) 2007(، ميَ ذووى كورد و كوردستان ، وةرطيرِ انى. عةبدول كةريم محةمةد سةعيد ،ضاثي دووةم، خانةى ضاث و بلاَ وكردنةوةى ضوارضرا. سليَ مانى.

13- مارف خةزنةدار)2010(، ميَ ذووى ئةدةبي كوردى، بةرطي يةكةم، دةزطاى ضاث و بلاَ وكردنةوةى ئاراس.

11-محمد معروف فتاح)2011(،زمانةوانى، ضاثى سيَ يةم،ضاثخانةى ئةكاديماى

كوردى،هةوليَ َر.

15- وريا عومةر ئةمين)2009(، ئاسؤيةكى ترى زمانةوانى ، بةرطى يةكةم ، لةبلآوكراوةكانى دةزطاى ضاث و بلآوكردنةوةى ئاراس – هةوليَرَ.

ناوی مامۆستای وانەبێژ	17. بابەتەکان
3کاتژمێر لەهەفتەیەکدا	<u>ئەیلول</u> یەكەم / بەشی جوطرافیا هەفتەی چوارەم : - ڕوونکردنه وه ی كۆرسبووك -دەروازەیەك بۆ کوردستان -1 زاراوەی کوردستان -2 شوێن)پێگەی جوگرافی (-3 شوێنی ئەسترۆنۆمی -4 سنوور و ڕووبەر و شێوه تایبەتمەندی سروشتی کوردستان 1- بەرزی و نزمی) تۆبۆگرافیا (-2 ئاو و هەوا -3 دەرامەتی ئاوی تایبەتمەندی مرۆی کوردستان -1 دابەشبوونی دانیشتوان بە پێی پێکهاته -2 دابەشبوونی دانیشتوان بە پێی ژینگه -3 دابەشبوونی دانیشتوان بە پێی قەبارە ژیانی ئابووری لە کوردستاندا

1- کشتوکاڵ 2- سامانی ئاژەڵ 3- پیشەسازی و کانزاکان 4- گەشتوگوزار تشرينى يەكەم دووەم / مێژوو هەفتەی یەکەم : یەکەم: تەوەرەی مێژووی کورد لەبابەتی کورد)کوردناسی(أ- ناوی کوردو کوردستان 1- کوردناسی چەمك و واتاکەی 2- وشەی کورد)ڕیشەیی و مانای(3- زاراوەی کوردستان لەسەرچاوەکاندا 4- گەشتوگوزار ب- مێژووی ڕیشەی نەژادی کورد 1- نەژادی کورد لە دیدی ڕۆژهەڵاتناسان 2- نەژادی کورد لە دیدی مێژوونوسانی کورد و غەیرە کورد ج- دانیشتوانی کۆنی کوردستان 1- هۆزەکانی کۆنی کورد 2- مێژووی شارستانیەتی کۆنی کورد هەفتەی دووەم : دووەم: سەرەتاکانی پەیوەندی کورد بەئاینی ئیسلام جابانی کورد	

	• فەتحکردنی کوردستان لەسەردەمی خەلیفە عومەری کوری خەتاب • بارودۆخی کوردستان لەسەردەمی خەلافەتدا - میرنشینە کوردیەکان لەسەردەمی عەباسیدا - چەند لایەنێکی شارستانیەتی کورد لەسەردەمی ئیسلامیدا - دەوڵەتی ئەیوبی و ڕۆڵی ڕابەرایەتی سەلاحەدینی ئەیوبی - ڕۆڵی شارستانی زانایینی کورد لە مێژووی ئیسلامیدا هەفتەیسێیەم: سێ یەم: مێژووی نوێ و هاوچەرخی کورد - سەرهەڵدان و بوژانەوەی میرنشینە کوردییەکان - هۆکارەکانی ڕوخانی میرنشینە کوردییەکان - کوردستان لەململانێی وڵاتانی هەرێمیدا - هەندێ لایەنی پرشنگداری شارستانیەتی میرنشینەکان - بزاڤ و شۆرشە کوردییەکان لەسەدی نوزدە و بیستدا هەفتەیچوارەم: - کورد و بزاڤی ڕێکخراوەیی لە نیوەی یەکەمی سەدەی بیستدا کورد لە کۆنگرە و پەیماننامە نێودەوڵەتیەکاندا - کۆماری کوردستان لە مەهاباد جینۆساید تشرینی دووەم سێیەم / زمان

	هەفتەیەکەم : 1- زمان و گرنگی زمان و جۆرەکانی زمان)پێناسەی زمان لە ڕوانگەی زمانەوانی دەروونی و کۆمەڵایەتی و گرنگی زمان و و جۆرەکانی زمان)نوسراو،جەستەیە (2- تایبەتییەکانی زمان) زمان ڕەفتارە – زمان دەنگە – زمان سیستەمە- زمان تایبەتە بەمرۆڤ – زمان هێمایە – زمان داهێنانە (4- خێزانە زمانییەکان) هیندۆ ئەوروپی – سامی و حامی – تۆرانی (، هاوبەشی زمانی کوردی و هیندۆئەوروپی. هەفتەیدووەم : 5- مێژووی زمانی کوردی و قۆناغەکانی) قۆناغی کۆن – قۆناغی ناوەند – قۆناغی شێوەزار – قۆناغی نوێ (6- زارەکانی زمانی کوردی و شوێنی جوگرافی) زار – تایبەتمەندی زار – جۆرەکانی زار – زارەکانی زمانی کوردی(7- زمانی ستاندەرد و هۆکارەکانی دروستبوونی) زمانی ستاندەرد،شێوەی دروستبوونی)ئایینی – سیاسی – ئەدەبی بەرز ،(هۆکاری نەبوونی ستاندەرد لە زمانی کوردیدا(. هەفتەیسێیەم : 8- ڕێنووسی زمانی کوردی و گرفتەکانی پیتەکانی زمانی کوردی – گەشەی نوسین – نوسینی نمونەیی – جۆرەکانی ئەلفوبێ – گرفتەکانی ڕێنوسی کوردی (

9- پلانی زمان و سیاسەتی زمانی

) زمانی دایك و پارێزگاریکردن لێی –گرنگی نەتەوایەتی زمانی دایك، ڕۆڵی نەرێنی زمانی بیانی لەسەر زمانی دایك – پلانی زمان – زمان و ئاسایشی نەتەوەیی (هەفتەیچوارەم:

11- ململانێی زمانی بێگانە لەگەڵ زمانی کوردی

)چەمکی ململانێ، قۆناغەکانی ململانێ، کارتێکەرەکانی سەر ململانێ(

- گەشە و گۆڕانی زمانی

–)چەمکی گۆڕان – بنەماکانی گۆڕان – هۆکارەکانی گۆڕانی زمانئاستەکانی گۆڕانی زمان (12- زمان و کەلتوور

–) ڕەنگدانەوەی کەلتووری کوردی لە زماندا : ڕێزگرتن – پێکەوە ژیانتەبایی – مرۆڤدۆستی ...هتد(کانونی‌یەکەم

چوارەم / بە شی ئەدەب

هەفتەی‌یەکەم : یەکەم - مێژووی

ئەدەبی کوردی دووەم- ڕۆژنامەگەری

کوردی أ- ئەدەبی فۆلکلۆر

)-پێناسەی فۆلکلۆر – گرنگی و بەهای فۆلکلۆری کوردی و رۆلی لە بونیادی شارستانی کورددا- بەشەکانی فۆلکلۆر)ئەفسانە – داستان – هەقایەت – پەندی پێشینان – مەتەڵ- -گۆرانی و هۆنراوە، ...هتد)هێنانەوەی نمونە بۆ

	هەریەکێکیان. (ب- ئەدەبی نوسراو)شیعر –پەخشان(1- شیعری کوردی)قۆناغەکانی شیعری کوردی(یەکەم / شیعری کلاسیکی کوردی)شێوازی شیعری کلاسیکی کوردی لە ڕووی ڕوخسار و ناوەڕۆکەوە (هەفتەیدووەم: قوتابخانەکانی شیعری کلاسیکی کوردی - ئەدەبیاتی لوری : کورتەیەکی مێژووی دەربارەی باباتاهیری هەمەدانی و نمونەی شیعری - ئەدەبیاتی کرمانجی سەروو : کورتەیەك دەربارەی ئەدەبیاتی کرمانجی سەروو، نمونەی شیعری مەلای جزیری ئەدەبیاتی کرمانجی خواروو، قوتابخانەکەی سێ کوچکەی بابان و نمونەی شیعری نالی دووەم / شیعری نوێی کوردی - شیعری رۆمانتسیزمی کوردی - مێژووی سەرهەڵدانی شیعری نوێ و هۆکارەکانی نوێبوونەوە - تایبەتمەندێتی شیعری رۆمانسیزمی کوردی و جیاوازی لەگەڵ رۆمامسیزمی ئەوروپی - چەند نمونەیەکی شعری) گۆران وەك نمونە (هەفتەیسێیەم:

	سێیەم / شیعری هاوچەرخی کوردی) لە بزوتنەوەی ڕوانگەوە تا دوای ڕاپەرین (لە ڕووی روخسار و ناوەرۆك و تایبەتمەندییەوە. پەخشانی کوردی _ مێژووی سەرهەڵدانی پەخشانی کوردی و هێنانەوەی نمونە لە نێو) دەقە کۆنەکان بە نمونەی سەرەنجام و میسحەفا رەش و جیلوە، ئاقیە نامە ،مەولودنامە، مەلامەحموودی بایەزیدی، ئەحمەدی خانی ...هتد(. هونەرەکانی پەخشانی کوردی :) هەقایەت – پەندی پێشینان – قسەی نەستەق – مەتەڵ – وتار – خوتبە – سەرگوزشتە – نامە – راگوزاری – چیرۆك – رۆمان – دراما (زۆر بە چڕی باسی هەریەکەیان بکرێت و نمونەیان بۆ بهێنرێتەوە (. یان دەتوانێت تەنیا جەخت لەسەر ئەم سێ هونەرەی خوارەوە بکاتەوە : - چیرۆکی کوردی - درامای کوردی - رۆمانی کوردی هەفتەیچوارەم تێبینی :) مامۆستای بابەت دوای دیاریکردنی هونەرەکانی پەخشان، باشتر وایە جەخت لەسەر ئەو سێ هونەرەی سەرەوە بکاتەوە، بۆ نمونە لە بابەتی چیرۆکی کوردیدا باسی ئەمانە بکات : - مێژووی سەرهەڵدانی صیرۆکی کوردی - تایبەتمەندێتی چیرۆکی کوردی - شێوازی چیرۆکی کوردی بە پێی قۆناغەکانی چیرۆکی کوردی لە رۆمانیشدا بە هەمان شێوە :

	- مێژووی سەرهەڵدانی رۆمانی کوردی - قۆناغەکانی رۆمانی کوردی لە درامادا : - هونەرەکانی درامای کوردی) شانۆ – تەلەفزیۆن – سینەما – رادیۆ. (- مێژووی سەرهەڵدانی شانۆی کوردی، وەك دەقی نوسراو – نەك نمایش و هونەری نواندن - تایبەتمەندێتی شانۆی کوردی) جەختکردنەوە لە سەر ناوەرۆکی. (
	81.بابهتیپراكتیک)ئهگهر ههبێت(

19. تاقیکردنەوەکان

1. دارشتن: لهمجۆره

تاقیكردنهوهیهپرسیارهكانزۆربهیبهوشهیوهكـرووونبكهوهچۆن...؟هۆكارهكانچیبوون...؟بۆچی. ..؟چۆن...؟دهستپێدهكات. لهگهڵوهڵامینموونهییان نموونهدهبێتدهستهبهربكرێت

2. راست وچەوت:

لهمجۆرهتاقیكردنهوهیهرستهیهكیكورتدهربارهیبابهتێكـدهستهبهردهكرێتوپاشانقوتابیبهڕاستیا نچهوتدادهنێت.نموونهدهبێتدهستهبهربكرێت.

3. بژاردەی زۆر: لهمجۆرهتاقیكردنهوهیهژمارهیهكـدهستهواژهدهستهبهردهكرێتلهژێررستهیهك وپاشانقوتابیاندهستهواژهیراستههڵدهبژێرێت.نموونهدهبێتدهستهبهربكرێت.

20. تێبینی تر